

NOTĂ DE FUNDAMENTARE
la proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 50/2021 cu privire la
grupurile de acțiune locală

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Autorul proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 50/2021 cu privire la grupurile de acțiune locală (*în continuare – proiectul de lege*) este Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (*în continuare - MAIA*).

Pentru elaborarea proiectului de lege, prin Ordinul MAIA nr. 26 din 20 februarie 2025 a fost instituit Grupul de lucru responsabil, din care fac parte reprezentanți ai MAIA, Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, structură organizațională din sfera de competență a MAIA, reprezentanți ai Rețelei Naționale de Dezvoltare Rurală LEADER, precum și ai Congresului Autorităților Locale din Moldova.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ

2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ

Necesitatea elaborării proiectului de lege este alinierea Legii nr. 50/2021 cu privire la grupurile de acțiune locală (*în continuare – GAL*) la prevederile Regulamentului (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021, care stabilește prevederi privind dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (Titlul III, Capitolul II) referitoare la activitatea GAL-urilor.

Proiectul de lege a avut la bază și art. 2 alin. (2) al Regulamentului (UE) 2021/2115 al Parlamentului European și al Consiliului din 2 decembrie 2021 de stabilire a normelor privind sprijinul pentru planurile strategice care urmează a fi elaborate de statele membre în cadrul politicii agricole comune (planurile strategice PAC) și finanțate de Fondul european de garantare agricolă (FEGA) și de Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) și de abrogare a Regulamentelor (UE) nr. 1305/2013 și (UE) nr. 1307/2013, care specifică expres care articole din Regulamentul (UE) 2021/1060 sunt esențiale pentru asigurarea unui sistem coerent de gestionare a fondurilor și a intervențiilor agricole cu referință la GAL-uri.

Totodată, prin proiectul de lege se propune îmbunătățirea normelor din Legea nr. 50/2021, oferind clarități în procesul de activitate a GAL-urilor, inclusiv sarcinile de bază a acestora în domeniul de dezvoltare rurală a Republicii Moldova, și transparență sporită în procedura de monitorizare și supraveghere a parteneriatelor locale.

De asemenea, acțiunea privind elaborarea proiectului de lege se regăsește sub nr. 86 în Planul național de reglementări pentru anul 2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 841/2024.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Republica Moldova este o țară preponderent rurală bazată pe o economie agricolă.

Populația Republicii Moldova este preponderent rurală. Potrivit statisticilor naționale, peste 2 mln din cei 3,55 mln de locuitori ai Republicii Moldova locuiau în anul 2016 în mediul rural. Republica Moldova este țară cu cea mai mare populație rurală din Europa de Est. 56% din populația Republicii Moldova trăiește în mediul rural, față de 35% în noile state membre ale Uniunii Europene.

Prezența unei populații atât de mari în mediul rural se explică prin importanța economiei agricole în cadrul sistemului economic al Moldovei. De altfel, în 2020, produsul intern brut (PIB) legat de activitățile agricole era de aproximativ 19,86 mlrd lei (aproximativ 1.029 mlrd euro), la prețurile curente din luna octombrie 2024. Aceasta

reprezintă 11% din PIB total în Republica Moldova. Agricultură este a treia activitate drept profitabilă, după comerț și industrie. Cu toate acestea, cu cât activitățile agricole sunt complementare cu cele ale industriei prelucrătoare, iar produsele agricole pot fi ulterior transformate, cu atât este mai crucial rolul lor în economia Republicii Moldova. Prin urmare, lipsa producției agricole ar avea un impact destul de puternic asupra industriei prelucrătoare și asupra economiei naționale.

Potrivit informațiilor cadastrale din 1 ianuarie 2022, suprafața totală a terenurilor cu destinație agricolă este aproximativ de 3,38 mln hectare. Suprafețele agricole reprezintă în prezent 62,5% din suprafața totală a țării. În ciuda scăderii terenurilor agricole în timpul recesiunii economice din anii 1990, suprafața terenurilor cultivate a crescut din nou, începând cu anul 2002. Economia agricolă a Moldovei devine mai importantă pentru solurile sale fertile și condițiile climatice favorabile pentru producerea unei varietăți de culturi agricole. Țara noastră are surse de apă, precum râurile Prut și Nistru, care încurajează creșterea culturilor rezistente la secetă. Această oportunitate bazată mai puțin pe irigații, face sectorul agricol al Moldovei să fie mai atractiv.

Totuși, activitățile agricole ar putea avea o contribuție mai semnificativă asupra creșterii economice. Producția sectorului agricol rămâne destul de modestă, generând salarii neatractive pentru fermieri și angajații acestora. În primul rând, sectorul agricol al Republicii Moldova este supus instabilității din cauza vremii imprevizibile. Temperaturile fluctuante și precipitațiile reduse au condus la o scădere a productivității principalelor culturi agricole, cu repercusiuni asupra economiei rurale a Moldovei.

Mai mult ca atât, sectorul agricol este unul dintre cei mai mari angajatori ai țării. 21% din populația activă a Moldovei este angajată în sectorul agricol. Cu toate acestea, până în 2019, statisticile guvernamentale au inclus și persoanele care fac agricultură, fiind principala sursă de venit, ducând ponderea populației active care contribuie la sectorul agricol la 36%. Potrivit Băncii Mondiale, 55% din locurile de muncă din Moldova sunt în sectorul agricol. Din 2009, numărul de angajați în agricultură a rămas stabil la aproximativ 320.000-330.000 persoane. Stabilitatea sectorului poate fi explicată prin creșterea prețurilor în agricultură și îmbunătățirea condițiilor comerciale. Pentru comparație, 13% dintre locurile de muncă sunt în sectorul industrial și 32% - în sectorul serviciilor.

Deși este clar, că agricultura rămâne unul dintre cei mai importanți angajatori ai economiei Republicii Moldova, ea a devenit și un angajator de ultimă instanță. Într-adevăr, salariile muncitorilor din agricultură sunt printre cele mai mici din țară. În 2021, salariul mediu lunar pentru muncitorii agricoli a fost de 4.376 lei pentru femei (aproximativ 227 euro) și 5.000 lei pentru bărbați (aproximativ 259 euro), ceea ce reprezintă cel mai mic salariu mediu lunar în comparație cu alte sectoare ale economiei naționale.

Populația rurală a Moldovei se confruntă cu provocări.

Cu toate că majoritatea populației Moldovei trăiește în zonele rurale, aceste zone sunt puternic afectate de salarii mici, oportunități limitate de angajare pentru localnici, o rată sporită a migrației și infrastructuri economice, private și publice care sunt degradate și subdezvoltate, comparativ cu structurile din țările vecine, sau chiar în comparație cu infrastructurile din zonele urbane.

Spre exemplu, în mediul rural, doar 50% din populație are acces la rețeaua publică de apă, iar 34% au sistem de apă caldă. Rata de ocupare în Moldova este de doar 39% și s-a redus în continuare la 31% în anul 2020. Categoria de populație cea mai afectată de aceste rate scăzute de ocupare în mediul rural sunt tinerii cu un nivel scăzut de educație. În timp ce toate categoriile de populație par să urmeze aceleași tendințe, tinerii din zonele rurale fără calificări par să sufere, din păcate, mai grav.

Ratele scăzute de ocupare în zonele rurale pot fi explicate prin salariile scăzute din sectorul agricol comparativ cu alte sectoare economice. În ultimul timp, nivelul real de subzistență al gospodăriilor rurale a rămas constant, comparativ cu cele urbane care s-a dublat. Mijloacele de trai din mediul rural au rămas mai mici decât cele urbane, lărgind diferența rural-urban. În funcție de mediul de reședință, se constată că veniturile populației din mediul urban au fost, în anul 2024, în medie cu 2299,8 lei (sau de 1,6 ori) mai mari, comparativ cu veniturile populației din mediul rural. Totodată, transferurile bănești din afara țării rămân a fi o sursă semnificativă pentru bugetul gospodăriilor. În medie, în anul 2023 acestea au reprezentat 11,1% din veniturile totale sau cu un punct procentual mai puțin comparativ cu anul 2022.

Lipsa forței de muncă calificate în sectorul agricol, precum și motivația slabă a angajaților sunt cauzate de salariile scăzute, în comparație cu celelalte sectoare economice ale țării. Condițiile dificile de muncă continuă să-i descurajeze pe tinerii moldoveni. Drept urmare, Republica Moldova se află într-o situație în care numărul persoanelor cu salarii mici, care trăiesc din ajutoare sociale, este în continuă creștere. Această creștere a ratei sărăciei pune o presiune considerabilă asupra bugetului țării, care este deja afectat de criza COVID-19, creșterea prețurilor la energie și sosirea masivă a refugiaților ucraineni.

Potrivit Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Republica Moldova este printre cele mai sărace țări din Europa. Moldova se confruntă cu inegalități majore de dezvoltare în interiorul granițelor sale, în special între zonele urbane și rurale. Salariile mici și oportunitățile limitate de angajare conduc la migrația internă din mediul rural spre municipiul Chișinău. În fiecare an, aproape 6,2% din populația rurală migrează spre orașe. În plus, între 2013 și 2021, aproximativ 2.100 de persoane au părăsit anual Moldova. Această tendință s-a intensificat începând cu 2022, cu aproape 4.800 de plecări pe an. Zonele rurale își pierd aproape 2,5% din populație în fiecare an, sporind preocupările cu privire la stabilitatea și sustenabilitatea acestor zone. Potrivit statisticilor naționale, unul din cinci cetățeni moldoveni lucrează în străinătate. Potrivit aceluiași date, unul din patru emigranți provine din mediul rural. În prezent, 320.000 cetățeni moldoveni locuiesc în afara teritoriului Republicii Moldova, reprezentând 20% din populația activă.

Zonele rurale ale Moldovei se confruntă, prin urmare, cu provocări în ceea ce privește creșterea, ocuparea forței de muncă și durabilitatea. Guvernul Republicii Moldova dorește acum să ridice salariile și atractivitatea sectorului agricol pentru a crește rata de ocupare în mediul rural. Cu toate acestea, zonele rurale trebuie să dezvolte noi activități economice care să completeze activitățile agricole. Într-adevăr, în mediul rural, doar 5% din venituri provin din activități individuale nonagricole. Acest lucru este valabil, mai ales având în vedere diversitatea zonelor rurale ale Moldovei, care variază de la zonele rurale îndepărtate, care suferă de depopulare, până la zonele periurbane care se confruntă cu presiunea crescândă din partea centrelor urbane.

Provocarea dezvoltării rurale în Republica Moldova.

Zonele rurale ale Moldovei suferă din cauza lipsei de oportunități de angajare, infrastructuri economice, oportunități de formare, precum și resurse și posibilități de profesionalizare. Salariile mici și condițiile precare de viață încurajează tinerii din mediul rural să emigreze în zonele urbane sau în străinătate. Regiunile rurale rămân, de asemenea, neatractive din cauza lipsei de oportunități pentru familii de a echilibra viața profesională și cea personală, în special pentru mame. Dincolo de sectorul profesional deteriorat, subdezvoltarea infrastructurilor sociale are drept rezultat o calitate mai slabă a vieții în zonele rurale decât în zonele urbane. Într-adevăr, există diferențe semnificative în ceea ce privește dotările locative.

Accesul limitat la infrastructură, calitatea mai slabă și ineficiența în educație, sănătate, transport și servicii de apă au condus la excluziunea socială și la niveluri ridicate de sărăcie în rândul populației rurale. Combinate cu factorii economici, acestea sunt principalele motive pentru stagnarea indicatorilor de dezvoltare în Moldova. Din toate

aceste motive, populația rurală a Moldovei este deosebit de vulnerabilă la crize economice, precum cea cauzată de criza sanitară COVID-19. Potrivit Barometrului Opiniei Publice (BOP), în 2020, 83,8% din populația rurală s-a declarat nemulțumită de acțiunile guvernului în ceea ce privește siguranța locului de muncă, îmbunătățirea condițiilor de viață, salariile și dezvoltarea industriei și agriculturii. În același sondaj, aproximativ 60% din populația rurală s-a declarat nemulțumită de măsurile privind sănătate, iar 58% de măsurile privind educație.

În Republica Moldova, autoritățile publice întreprind acțiuni pentru implementarea unei politici de dezvoltare rurală care să îmbunătățească calitatea vieții în zonele rurale. Îmbunătățirea condițiilor de viață se poate realiza prin dezvoltarea mai multor sectoare precum: servicii publice pentru populația rurală, sprijin pentru creșterea și dezvoltarea comunităților mici, conservarea și modernizarea patrimoniului rural și sprijinirea inițiativelor de dezvoltare locală în favoarea economiei rurale. Inițiativele locale joacă un rol cheie în zonele rurale, oferind populației acces la noi resurse, pentru a implementa noi proiecte pe teritoriile lor. Aceste inițiative oferă, de asemenea, părților interesate locale autonomia de a-și defini propriile priorități și domenii de finanțare.

Sprijinirea dezvoltării noilor abordări ale dezvoltării rurale ar trebui să contribuie la stimularea inovației și a incluziunii în zonele rurale, precum și la diseminarea cunoștințelor și a bunelor practici.

De fapt, zonele rurale ale Moldovei oferă un potențial real de dezvoltare, în special în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii și atractivitatea acestora drept loc de locuit și de muncă. În mod similar, zonele rurale beneficiază de resurse naturale excepționale, cu peisaje de mare valoare. Într-adevăr, turismul rural reprezintă un domeniu important de dezvoltare economică, socială și culturală pentru aceste zone, așa cum s-a observat deja mai ales în nordul țării. Legat în mod complex de producția agricolă, turismul rural permite fermelor mici să-și diversifice și să-și crească veniturile. Agroturismul a contribuit deja la crearea locurilor de muncă suplimentare și la generarea noilor venituri în zonele rurale. Cu sprijinul PNUD, spre exemplu, peste 45 de pensiuni au fost înființate sau extinse în Moldova, iar din mijloacele financiare ale Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural au fost sprijinite 123 pensiuni turistice. Prin urmare, turismul rural devine o activitate economică profitabilă pentru persoanele care trăiesc în zonele rurale, în special pentru micii fermieri și întreprinderile de familie. Sprijinul pentru dezvoltarea zonelor rurale trebuie să includă acțiuni de diversificare a activităților, inclusiv a celor nonagricole, pentru promovarea ocupării forței de muncă.

Din 2023, politica națională de stat privind dezvoltarea rurală permite dezvoltarea numeroaselor posibilități de diversificare economică a zonelor rurale, care permit realizarea unor condiții mai bune de angajare și o mai mare atenție pentru dezvoltarea durabilă. În cadrul autorităților locale, noile acțiuni consolidează coerența teritorială și contribuie la îmbunătățirea echilibrului teritorial, atât din punct de vedere economic, cât și social. În timp ce decenii la rând dezvoltarea rurală și locală a fost fragmentată și subfinanțată, au fost puse în aplicare noi acțiuni pentru sprijinirea dezvoltării locale de către părțile interesate locale.

LEADER - dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității.

LEADER este o inițiativă a Uniunii Europene (în continuare – UE), o metodă și un program de dezvoltare rurală lansat în 1991, pentru a aborda problemele zonelor rurale printr-o abordare de dezvoltare de jos în sus condusă de comunitate. Inițiativa este concepută pentru a stimula creșterea economică locală, în special creșterea întreprinderilor micro și mici în zonele rurale. Actorii cheie ai tuturor inițiativelor locale LEADER (Dezvoltare locală condusă de comunitate) sunt așa-numitele GAL-uri, care reprezintă un parteneriat teritorial al actorilor locali angajați să-și modeleze în mod activ viitorul prin acțiuni locale.

Abordarea LEADER a fost introdusă drept răspuns la eșecul politicilor tradiționale, de sus în jos, de a aborda problemele cu care se confruntă multe zone rurale din Europa. Acronimul „LEADER” derivă din expresia franceză

„Liaison Entre Actions de Development de l'Économie Rurale”, care înseamnă „Legături între activitățile pentru dezvoltarea economiei rurale”. Ideea a fost de a angaja energia și resursele oamenilor și organizațiilor locale, drept actori de dezvoltare, mai degrabă decât ca beneficiari, dându-i puterea să contribuie la dezvoltarea viitoare a zonelor lor rurale prin formarea de parteneriate de grup de acțiune locală (GAL) bazate pe zonă între sectoarele public, privat și civil. Când a fost propus pentru prima dată în 1990 de către un grup de oficiali de la Comisia Europeană, acest concept LEADER de conectare și implicare a localnicilor era destul de nou.

Aceste Grupuri de Acțiune Locală sunt instrumentul principal pentru aplicarea abordării LEADER la dezvoltarea zonei, implicând direct reprezentanții locali în dezvoltarea și livrarea strategiilor locale, luarea deciziilor și alocarea resurselor. Valoarea adăugată a acestei abordări este asociată cu împuternicirea locală prin dezvoltarea strategiei locale, livrarea și alocarea resurselor.

Abordarea LEADER privind dezvoltarea locală s-a dovedit a fi eficace pentru promovarea dezvoltării zonelor rurale, ținând seama de toate nevoile multisectoriale legate de dezvoltarea rurală endogenă prin intermediul abordării sale ascendente.

LEADER este conceput în baza a șapte principii, și anume: abordarea teritorială, parteneriate locale, abordarea „de jos în sus”, acțiuni integrate și multisectoriale, colaborare în rețea, inovație și cooperare, în scopul sprijinirii părților interesate din mediul rural să contribuie la realizarea potențialului teritoriului lor. Cu toate acestea, LEADER este mai mult decât un program european de dezvoltare rurală. Este o metodă recunoscută de părțile interesate consacrate și un instrument de program dezvoltat de-a lungul anilor.

Abordarea LEADER oferă părților interesate locale, atât publice, cât și private, oportunitatea de elaborare a unei strategii de dezvoltare locală, permițându-le să identifice de sine stătător soluții practice la provocările specifice cu care se confruntă zonele rurale. După treizeci de ani de implementare, Programul LEADER prezintă una dintre istoriile de succes ale UE.

Primul Program LEADER a fost lansat în statele membre ale UE în anul 1991. Datorită eficienței sale în ceea ce privește dezvoltarea și popularitatea în zonele rurale, Programul LEADER funcționează de peste trei decenii în cadrul UE. A fost implementat în toate statele membre ale UE și în multe țări din afara spațiului UE, inclusiv în Republica Moldova.

De altfel, în 2016, prin implementarea unui proiect pilot al UE, abordarea LEADER a început să fie aplicată în zonele rurale din Moldova. De-a lungul anilor, abordarea LEADER s-a răspândit în toată țara. Deși acoperea inițial 30% din zonele rurale ale Republicii Moldova, în perioada anilor 2021-2024, cu suportul Rețelei Naționale de Dezvoltare Rurală LEADER, a Fondului de Solidaritate al Poloniei în Republica Moldova și alți parteneri de dezvoltare, s-au constituit și înregistrat cu statut de persoană juridică 54 GAL-uri, care cuprind peste 61 % din teritoriul țării, din care fac parte 513 Unități Administrativ-Teritoriale, cu o populație de peste 1,14 mln cetățeni.

În ultimii ani, relațiile dintre Moldova și UE au evoluat, trecând de la o politică de vecinătate la una de extindere. La 23 iunie 2022, cei douăzeci și șapte de lideri ai statelor membre ale Uniunii Europene au acordat Republicii Moldova statutul de țară candidată. Această dată este începutul lungului proces de aderare a Republicii Moldova la Uniune. Multe reforme, în special economice și sociale, sunt necesare înainte ca Moldova să poată îndeplini criteriile de aderare. Acest proces ar putea dura ani de zile. Cu toate acestea, dorința de dezvoltare și promovare a abordării LEADER în zonele rurale ale Moldovei va permite angajarea într-un proces de schimbare și modernizare, în conformitate cu capitolul 11 al UE „Agricultură și Dezvoltare Rurală”, o condiție prealabilă de aderare la Uniunea Europeană.

LEADER în Republica Moldova.

Uniunea Europeană a susținut abordarea LEADER în Republica Moldova începând cu 2016 și s-a dovedit a fi o inițiativă sustenabilă și de lungă durată, fiind transformată în program de stat în iunie 2022, care acoperă mai mult de jumătate din teritoriul Republicii Moldova.

Din anul 2016, Republica Moldova aplică și dezvoltă acțiuni și programe pentru implementarea abordării LEADER în zonele rurale, scopul căreia este creșterea atractivității zonelor rurale, îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață ale cetățenilor din mediul rural, prin modernizarea direcționată a dotărilor sociale și culturale, precum și dezvoltarea întreprinderilor micro și mici în zonele rurale.

Astfel, în 2016, Programul SARD (Sprijin pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală), inițiat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD, a creat pe teritoriul Republicii Moldova 8 Grupuri de Acțiune Locală (*în continuare – GAL*). Programul a durat trei ani și a fost finanțat prin granturi de Uniunea Europeană. Cele 8 GAL-uri au inclus 44 localități rurale din r-nul Taraclia și Unitatea Administrativ Teritorială Găgăuzia.

Autoritățile locale, reprezentanții sectorului privat și ai societății civile au fost invitați să se reunească pentru crearea unei strategii participative, care să facă față provocărilor cu care se confruntă zonele rurale. Acest program a marcat prima experiență a țării noastre în implementarea abordării LEADER condusă de comunitate.

În rezultatul realizării acestui program și a diverselor acțiuni conduse de donatori (precum UE, Polish Aid și USAID) în perioada 2018-2021 pentru dezvoltarea continuă a zonelor rurale, a fost adoptată Legea nr. 50/2021 cu privire la grupurile de acțiune locală, care reglementează modul de constituire, activitatea, reorganizarea și lichidarea grupurilor de acțiune locală.

Documentele de politici care stau la baza implementării Programului LEADER în Republica Moldova, este Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 56/2023 care a continuat politicile prevăzute de Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală 2014-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2014, care este aliniată la Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” și susținută de partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova, în conformitate cu acordurile de parteneriat dintre Uniunea Europeană și Moldova.

Programul LEADER prevede dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității în baza unei strategii de dezvoltare locală, care este sub responsabilitatea GAL-urilor, acestea fiind constituite din reprezentanți ai intereselor socioeconomice locale ale sectoarelor public, antreprenorial și civic, în care niciun grup individual de interese nu controlează procesul decizional.

Republica Moldova devine astfel prima țară din afara țărilor UE care a inclus abordarea LEADER în politicile sale naționale. Programul LEADER, care se implementează prin intermediul GAL-urilor, pentru implementarea strategiilor de dezvoltare locală, se finanțează din bugetul de stat, având la bază Legea nr. 71/2023 cu privire la subvenționarea în agricultură și mediul rural, Legea nr. 50/2021 cu privire la grupurile de acțiune locală și Hotărârea de Guvern nr. 277/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind acordarea subvențiilor în avans pentru dezvoltarea locală prin implementarea Programului LEADER.

Programului LEADER a fost susținut de UE prin Programul „LEADER pentru Moldova Rurală”, un proiect de trei ani, care s-a desfășurat în perioada 2020-2023, cu un buget de 2,75 mln USD. Prin proiectele finanțate de USAID, UE, Polish aid și implementate de Solidarity Fund PL în Moldova (*SFPL*), partenerii de dezvoltare și-au propus să sprijine comunitățile rurale din Moldova, să creeze GAL-uri, să implementeze proiecte locale, să piloteze noi

instrumente economice și să dezvolte Rețeaua Națională de Dezvoltare Rurală LEADER, drept garant al implementării abordării LEADER.

În anul 2022, a fost lansat primul apel al Programului LEADER, care a fost finanțat din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (*în continuare – FNDAMR*). Scopul Programului LEADER este dezvoltarea teritoriilor rurale din componența GAL-urilor, care vizează aspectele sociale, economice, culturale și de mediu, prin elaborarea și implementarea strategiilor de dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității. Mijloacele financiare destinate Programului LEADER sunt gestionate de către Agenție.

Alocațiile anuale din FNDAMR, pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare locală prin implementarea Programului LEADER, constituie cel puțin 5% din valoarea totală a acestuia. Repartizarea subvențiilor se efectuează anual, ținând cont de mărimea anuală a FNDAMR, stabilită în legea bugetului de stat pentru anul corespunzător.

În cadrul primului apel al Programului LEADER, care s-a desfășurat în perioada anilor 2022-2023, au fost selectate pentru finanțare de către MAIA - 37 GAL-uri.

Finanțarea Programului LEADER se realizează prin două măsuri de sprijin financiar și anume:
măsura nr. 1. Funcționarea grupurilor de acțiune locală;
măsura nr. 2. Implementarea strategiei de dezvoltare locală.

Astfel, pentru măsura nr. 1. Funcționarea grupurilor de acțiune locală a fost aprobată suma totală de 34,7 mln lei, din care a fost valorificată suma de 30.2 mln lei.

Pentru măsura nr. 2. Implementarea strategiei de dezvoltare locală a fost aprobată suma totală de 138,8 mln lei, dar valorificată suma de 108,2 mln lei. În rezultatul valorificării sumei de 108,2 mln lei au fost realizate **893 proiecte**, inclusiv sectorul public - 387, sectorul antreprenorial – 365 și sectorul civic – 141 proiecte.

În perioada 15 ianuarie – 23 februarie al anului 2024, s-a desfășurat al doilea apel de depunere a cererilor pentru selectarea GAL și aprobarea SDL, în vederea acordării subvențiilor în avans pentru anii 2024-2025. În cadrul celui de al doilea apel au fost selectate ca fiind eligibile 51 de GAL-uri, iar din lipsa mijloacelor financiare în FNDAMR, pentru finanțare au fost selectate doar 32 GAL-uri.

Astfel, doar pentru anul 2024, un an de implementare, au fost realizate peste **516 proiecte** cu valoarea de peste 60,3 mln lei.

Prin alocarea mijloacelor financiare din FNDAMR pentru implementarea Programului LEADER, se urmărește atingerea următoarelor obiective:

- dezvoltarea economică a teritoriului GAL-ului, în baza dezvoltării parteneriatelor și a implementării strategiilor de dezvoltare locală;
- consolidarea capacităților și abilităților reprezentanților sectoarelor public, antreprenorial și civic din zonele rurale pentru realizarea proceselor de dezvoltare locală și implementarea proiectelor;
- îmbunătățirea condițiilor de viață și a bunăstării populației din mediul rural;
- crearea unor condiții de viață mai bune și inteligente pentru populația din mediul rural;
- menținerea și crearea locurilor de muncă;
- diversificarea activităților economice;
- sprijinirea întreprinderilor micro și mici pentru dezvoltarea afacerii în teritoriul GAL.

Abordarea LEADER este destul de răspândită în prezent în Republica Moldova. Autoritățile naționale au recunoscut deja importanța și impactul Programului LEADER, fiind depuse eforturi considerabile pentru implementarea acestuia în toate zonele rurale din Republica Moldova (Nord, Sud și Centru). La situația actuală, în Republica Moldova funcționează 54 GAL-uri, constituite și înregistrate în conformitate cu Legea nr. 50/2021.

În scopul digitalizării Programului LEADER, cu suportul partenerilor de dezvoltare, precum *Uniunea Europeană, USAID, Polish Aid, prin intermediul Solidarity Fund PL în Moldova*, precum și *Centrul Estonian pentru Dezvoltare Internațională*, a fost acordat suport financiar și asistență tehnică pentru dezvoltare și punere în aplicare a Sistemului Informațional „Moldova LEADER IT Soft, care este parte componentă a sistemelor informaționale de stat ale Republicii Moldova, pe care este ținută resursa informațională departamentală a MAIA și a Agenției, formată în procesul de implementare a Programului LEADER, întru digitalizarea procesului de depunere, examinare, evaluare și monitorizare a proiectelor de dezvoltare rurală, începând cu anul 2023.

Legea nr. 50/2021 este în al 4-lea an de implementare. În acest răstimp, GAL-urile au obținut și succese în implementarea proiectelor de dezvoltare rurală, dar au fost supuse și unor provocări, care mai mult sau mai puțin, au influențat asupra activității acestora. Astfel, pentru a îmbunătăți unele articole, se propune modificarea și completarea normelor din Legea nr. 50/2021, oferind clarități în procesul de activitate a GAL-urilor, inclusiv sarcinile de bază a acestora în domeniul de dezvoltare rurală a Republicii Moldova, și transparență sporită în procedura de monitorizare și supraveghere a parteneriatelor locale.

În procesul de modificare a Legii nr. 50/2021, este important să menționăm, că o schimbare privind abordarea LEADER este nevoie și în contextul statutului de țară candidată a Republicii Moldova pentru aderare la UE. Astfel, a devenit imperios necesară conformarea legii naționale la legislația UE.

Pentru o mai bună mobilizare a potențialului la nivel local, este necesară consolidarea și facilitarea dezvoltării locale plasată sub responsabilitatea comunității. Aceasta trebuie să țină seama de nevoile și de potențialul la nivel local, precum și de aspectele sociale, economice, culturale și de mediu relevante, precum și să prevadă schimbări structurale, să consolideze capacitățile comunităților și să stimuleze inovarea.

Totodată, GAL-urile trebuie să fie pregătite pentru a gestiona și implementa strategia de dezvoltare locală din diferite fonduri, transparent și eficient, astfel ca acesta să poată asimila fondurile UE de preaderare.

În contextul celor relatate, modificarea Legii nr. 50/2021 și alinierea acesteia la standardele UE este oportună în vederea completării cadrului normativ privind crearea, funcționarea și lichidarea GAL-urilor, prin ajustarea prevederilor legislației naționale la cerințele UE, efectuând transpunerea parțială corespunzătoare și la timp a unor articole din Regulamentul (UE) 2021/1060.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Prin adoptarea proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 50/2021 se urmărește alinierea cadrului normativ național la standardele legislației UE și îmbunătățirea actualelor prevederi de constituire și funcționare a GAL-urilor.

Proiectul de lege transpune parțial (art. 31 (2) lit. a)-d), (4)-(5); art. 32 (1) lit. a)-f), (2); art. 33 (1), (3) lit. a)-f) și art. 34 (1) lit. a)-c), (2) lit. c)) Regulamentul (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime,

pescuit și acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize (*CELEX: 32021R1060*), publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 231 din 30 iunie 2021, așa cum a fost modificat ultima oară prin Regulamentul (UE) 2024/795 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 februarie 2024.

Astfel, proiectul de lege prevede următoarele norme aliniate la standardele actului european nominalizat:

1) Se expune în redacție nouă alin. (2) din art. 4 al legii referitor la îndeplinirea sarcinilor de către GAL-uri, așa cum acestea sunt specificate în regulamentul european, și anume:

- consolidează capacitățile actorilor locali (*actorii locali din teritoriul GAL-ului se consideră reprezentanții autorităților publice locale, antreprenorii, societatea civilă și persoanele care doresc să contribuie la dezvoltarea rurală și să implementeze proiecte*) de a dezvolta și implementa proiecte de dezvoltare rurală;
- elaborează sau dezvoltă strategia de dezvoltare locală, conform elementelor prevăzute la art. 4¹ și asigură implementarea acesteia, inclusiv desfășurarea acțiunilor de animare a comunităților locale, care reprezintă o metodă de activizare a acestora (*animarea comunităților locale prevede acțiuni de diseminare a informației cu privire la implementarea SDL, informații privind lansarea apelurilor de depunere a proiectelor și a condițiilor de accesare, comunicarea cu privire la acțiunile implementate de GAL, acțiuni de consultare a publicului interesat privind modificarea SDL, ghiduri, proceduri, etc.*);
- elaborează proceduri și criterii de selecție nediscriminatorii și transparente a proiectelor de dezvoltare a zonei rurale, care să evite conflictele de interese și să garanteze că niciun grup individual de interese nu controlează deciziile de selecție;
- pregătește și publică apelurilor de propuneri de proiecte de dezvoltare a zonei rurale;
- selectează operațiunile, stabilește cuantumul sprijinului și prezintă propuneri către Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură pentru finanțare din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural;
- monitorizează indicatorii obiectivelor strategiei de dezvoltare locală;
- evaluează și raportează implementarea strategiei de dezvoltare locală și a activității GAL-ului, organului central de specialitate.”;

2) Se completează cu 2 articole noi (art. 4¹ și 4²), focusate pe elementele obligatorii ale strategiilor de dezvoltare locală plasate sub responsabilitatea comunității, elaborate de GAL-uri, care stipulează în principal: zona geografică, procesul de implicare a comunității, analiza nevoilor, obiectivele, țintele, planul financiar, tipurile de măsuri și operațiuni, inclusiv modalitatea de gestiune, monitorizare și evaluare, care urmează a fi finanțate din FNDAMR. Articolul 4², mai prevede că, atunci când sprijinul financiar acordat strategiilor de dezvoltare locală pentru implementarea operațiunilor este disponibil din mai multe fonduri, organul central de specialitate se asigură că operațiunile sunt finanțate dintr-un singur fond și nu sunt supuse dublei finanțări;

3) Se completează cu o prevedere nouă cu privire la stabilirea criteriilor de selecție de către organul central de specialitate și cu prevederi, care pun accentul pe dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității, de care este responsabil GAL-ul;

4) Se completează cu art. 31¹, cu specificarea scopului sprijinului financiar pentru dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității, inclusiv proporționalitatea mijloacelor financiare care se alocă pentru gestionarea, monitorizarea și evaluarea strategiei de dezvoltare locală, precum și animarea acesteia, inclusiv facilitarea schimburilor între părțile interesate.

Proiectul de lege îmbunătățește actul normativ, prin expunerea unor articole în redacție nouă și completarea unor articole cu prevederi noi:

1) Expune în redacție nouă următoarele noțiuni:

„dezvoltare rurală - proces complex de schimbări care vizează aspectele sociale, economice, culturale și de mediu durabile, având ca obiectiv principal crearea unor condiții de viață mai bune și inteligente pentru populația din mediul rural;”;

„Programul LEADER – măsură de susținere financiară de către stat din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural pentru implementarea strategiilor de dezvoltare locală și funcționarea grupurilor de acțiune locală;”.

2) Completează proiectul cu următoarele noțiuni:

„zone rurale - zone constituite din sate, comune, sau orașe cu o populație de până la 10000 de locuitori, conform numărului populației cu reședință obișnuită ținută de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova;

plan financiar - totalitatea activităților stabilite pentru o perioadă determinată, cu indicarea costurilor, pentru realizarea indicatorilor în cadrul obiectivelor prevăzute de strategia de dezvoltare locală;

Sistemul informațional "Moldova LEADER IT Soft" (MLIS) - subsistem al Sistemului Integrat de Administrare și Control, destinat gestionării mijloacelor financiare alocate pentru implementarea Programului LEADER;”;

3) Redenumeste și expune în redacție nouă art. 5, care reglementează patrimoniul și proprietatea GAL-ului;

4) Completează principiul abordării teritoriale, prevăzut la art. 7, lit. a) cu textul „conform numărului populației cu reședință obișnuită ținută de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova”, luând în considerație faptul, că foarte des, în contextul elaborării și/sau modificării strategiei de dezvoltare locală a GAL-ului, apare întrebarea despre sursa datelor ce țin de populația teritoriului GAL. La moment specificarea dată este prevăzută la noțiunea de „mediul rural”, care face trimitere la Legea nr. 71/2023 cu privire la subvenționarea în agricultură și mediul rural. Totodată, menționăm că la moment este elaborat un nou proiect de lege privind finanțarea, gestionarea și monitorizarea politicii agricole, care se află în Parlamentul Republicii Moldova, înregistrat cu nr. 382 pentru adoptare, care vine să abroge treptat Legea nr. 71/2023;

5) Completează art. 13 cu alin. (3), care prevede că organul central de specialitate se asigură că fiecare strategie de dezvoltare locală conține elementele obligatorii specificate la articolul 4¹ alin. (1), este plasată sub responsabilitatea comunității, conform art. 4², și sunt respectate prevederile prezentei legi de către GAL-uri în proces de constituire;

6) Completează art. 18 cu norma privind modalitatea de reorganizare prin fuziune sau dezmembrare doar între GAL-uri și specifică că GAL-urile nu pot fi transformate;

7) Modifică termenul de „15 zile” în „3 zile”, indicat la art. 21, alin. (4) privind convocarea de către președintele GAL-ului a adunării generale, oferind posibilitatea, la solicitarea GAL-urilor, a organizării în termen mai scurt a ședinței organului suprem al parteneriatului local;

8) Completează art. 23, alin. (2) cu noi atribuții pentru consiliul de administrație al GAL-ului referitoare la examinarea sesizărilor privind activitatea GAL-ului;

9) Modifică termenul la art. 25, alin. (1) de convocare a consiliului de administrație din „două luni” în „patru luni”, având la bază practica de funcționare a GAL-urilor, care ne demonstrează, că în unele cazuri sunt necesare ședințe ale Consiliului de Administrație o dată la două luni sau uneori chiar mai des, însă există perioade ale anului când nu există asemenea necesități. În cazul respectiv, GAL-ul este obligat să convoace ședințe ale Consiliului de Administrație doar pentru a corespunde cu prevederile legii, fără a exista și alte subiecte sau temeuri ale acestor ședințe. Termenul de „o dată la patru luni” va crea o flexibilitate mai mare pentru funcționarea GAL-urilor, bazată pe necesitățile reale ale acestora. Tot la acest articol alin. (2) se

completează cu conținut referitor la convocarea consiliului de administrație, la cererea organului central de administrație sau agenției de plăți, și alin. (5) se completează cu prevederi privind participarea, fără drept de vot, la ședințele consiliului de administrație, după caz, a reprezentanților organului central de specialitate sau ai agenției de plăți;

- 10) Pentru concretizarea atribuțiilor directorului GAL, art. 30 se completează cu alineatele (6)¹ și (6)² care prevăd prezentarea rapoartelor anuale de activitate ale GAL-urilor în termenul stabilit de legislație și stabilește responsabilități pentru prezentarea în termen a situației financiare a asociației GAL, reieșind din practica de colaborare a organului central de specialitate cu GAL-urile. Tot aici, alin. (7) a fost expus în redacție nouă, precum că directorul, contabilul-șef și personalul executiv sunt angajați în cadrul GAL-ului în conformitate cu legislația muncii. Se completează cu alin. (10) care prevede, că la necesitate, directorul poate angaja în cadrul GAL-lui alt personal executiv, în calitate de manager, în baza recomandărilor organului central de specialitate;
- 11) Completează art. 31, alin. (1) privind sursele de finanțare ale GAL-ului cu noi prevederi în care se stabilesc surse de finanțare, prin aceasta oferind posibilități de finanțare a acestora și creând un cadru mai flexibil de activitate a GAL-urilor. Art. 31 se completează cu alin. (3), care concretizează, că FNDAMR constituie sursa principală de finanțare a GAL-urilor;
- 12) Completează art. 35 privind monitorizarea, cu alineate ce prevăd că sunt supuse monitorizării doar GAL-urile care sunt incluse în Lista grupurilor de acțiune locală, ținută de organul central de specialitate în Sistemul informațional "Moldova LEADER IT Soft" (MLIS) și aducerea la cunoștință rezultatele monitorizării GAL-urilor;
- 13) Expune în redacție nouă art. 36 cu privire la supravegherea GAL-urilor, punând accentul pe faptul, cine efectuează această activitate, în ce situații organul central de specialitate verifică activitatea GAL-ului și în ce circumstanțe se ia decizia de neconformitate a acestuia. La fel se specifică, că GAL-urile se supun unui audit public cel puțin odată la trei ani, efectuat de către o companie de audit contractată de către organul central de specialitate.

În conformitate cu art. 56, alin. (3) din Legea nr. 100/2017, intrarea în vigoare a proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 50/2021 a fost stabilită la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, deoarece este necesar, în regim de urgență, de elaborat și aprobat de către MAIA structura strategiei de dezvoltare locală. Următorul apel al Programului LEADER pentru grupurile de acțiune locală va avea loc începând cu luna ianuarie 2026, iar aproximativ 10 grupuri de acțiune locală sunt sub risc de a nu întruni criteriul minim privind populația, care trebuie să fie de minimum 10 000 (temei: *raportul Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, privind numărului populației cu reședință obișnuită, care este în descreștere cu aproximativ 15%*).

În acest context, toate grupurile de acțiune locală care se află sub acest risc, urmează până la sfârșitul anului 2025 să reușească reorganizarea acestuia și elaborarea unei noi strategii de dezvoltare locală, pentru a fi eligibili de a participa la următorul apel al Programului LEADER.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare.

Au fost analizate opțiuni alternative pentru actul normativ în vigoare, dar acestea nu asigură o armonizare corespunzătoare cu legislația UE și nu răspund integral nevoilor parteneriatelor locale, în scopul implementării Programului LEADER.

Opțiunea 1: Menținerea status quo-ului

Mentținerea cadrului normativ actual referitor la constituirea și funcționarea grupurilor de acțiune locală, fără a introduce modificări semnificative, conduce la apariția neclarităților în activitatea parteneriatelor locale și scoaterea în evidență a unor omisiuni legislative.

Motivele pentru care nu a fost luată în considerare opțiunea sunt următoarele:

- cadrul legislativ în vigoare nu oferă suficiente soluții pentru provocările actuale ale grupurilor de acțiune locală;
- strategiile de dezvoltare locală ale grupurilor de acțiune locală nu conțin suficiente elemente obligatorii necesare pentru structura acestora;
- nearmonizarea actului normativ face imposibilă activitatea grupurilor de acțiune locală, în condițiile de preaderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană;
- lipsa unor instrumente de monitorizare a activității GAL-urilor și a progreselor înregistrate, care să contribuie la atingerea obiectivelor stabilite în strategiile de dezvoltare locală;
- lipsa prevederilor privind dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității în conținutul actului normativ;
- menținerea status quo-ului perpetue neclaritățile în activitatea grupurilor de acțiune locală și omisiunile legislative.

Opțiunea 2: Adoptarea unui cadru legislativ similar altor țări europene, fără adaptare la specificul local

Preluarea modelului legislativ dintr-o altă țară europeană fără a-l adapta la condițiile specifice ale Republicii Moldova și motivele pentru care nu a fost luată în considerație:

- fiecare țară europeană are specificul său economic, social și climatic, care este diferit de la țară la țară, aceasta necesită soluții personalizate și nu fiecare țară membră a UE are în palmaresul său un cadru normativ separat privind constituirea, activitatea și lichidarea grupurilor de acțiune locală;
- un cadru legislativ importat fără adaptare la contextul local nu poate să răspundă eficient nevoilor și provocărilor specifice grupurilor de acțiune locală din Republica Moldova;
- riscul de a introduce prevederi care nu sunt eficiente în contextul legislației naționale a Moldovei ar putea conduce la implementarea ineficientă a Programului LEADER și la rezultate limitate.

CONCLUZIE:

Opțiunile alternative analizate nu sunt suficiente pentru a răspunde în mod adecvat provocărilor actuale și viitoare ale grupurilor de acțiune locală din Republica Moldova. În schimb, proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 50/2021 cu privire la grupurile de acțiune locală propune prevederi care se încadrează perfect în actul normativ actual. Normele incluse în proiect sunt coerente și adaptate la specificul local, care permit o activitate eficientă și calitativă pentru parteneriatele locale, oferind un sprijin concret în dezvoltarea durabilă a zonelor rurale. Proiectul de lege este esențial pentru asigurarea implementării Programului LEADER, dezvoltării durabile a zonelor rurale, precum și contribuie la îmbunătățirea condițiilor de viață în mediul rural.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Impactul asupra sectorului public se va resimți prin următoarele:

- contribuția și implicarea GAL-urilor în îmbunătățirea eficienței instituțiilor publice, prin acordarea suportului la elaborarea și implementarea proiectelor de dezvoltare rurală;
- consolidarea capacității instituționale a entităților publice implicate în implementarea Programului LEADER.

Consolidarea capacității instituționale a entităților publice:

- implementarea proiectului de lege va contribui la consolidarea capacității instituționale a agenției de plăți, a grupurilor de acțiune locală, precum și a altor entități implicate în implementarea și monitorizarea proiectelor de dezvoltare rurală;
- utilizarea la maximum a Sistemul Informațional „Moldova LEADER IT Soft”, care digitalizează procedura de depunere către agenția de plăți a proiectelor de dezvoltare rurală pentru finanțare, procedura de raportare a GAL-urilor către organul central de specialitate și oferă informații complete despre activitatea deplină a GAL-urilor din Republica Moldova, va dezvolta aptitudinile entităților publice în procesul de informare.

Implicarea GAL-urilor în îmbunătățirea eficienței instituțiilor publice, prin acordarea suportului la elaborarea și implementarea proiectelor de dezvoltare rurală:

- gestionarea transparentă și eficientă de către entitățile publice a proiectelor de dezvoltare rurală va conduce la dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității;
- prin contribuția sa GAL-urile vor crește nivelul de absorbție a FNDAMR și a fondurilor de preaderare, precum și vor utiliza eficient sursele financiare din cadrul Programului LEADER, atribuite sectorului public.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Finanțarea Grupurilor de Acțiune Locală se efectuează în prezent din FNDAMR, aprobat anual prin Legea bugetului de stat, și din mijloacele financiare provenite din partea partenerilor de dezvoltare, care începând cu anul 2026 își retrag finanțarea pentru Programul LEADER. Aceasta spune despre faptul, că finanțarea GAL – urilor în următorii ani rămâne doar pe seama statului, din surse publice.

Alocarea anuală din mijloacele financiare destinate FNDAMR, constituie cel puțin 5 %. Pentru ultimii ani FNDAMR a constituit: 2023 – 1.700.0 mln lei, 2024 - 1705.0 mln lei și 2025 - 1700.0 mln lei. Respectiv, pentru anii 2022-2023 au fost alocate câte 86,8 mln lei anual pentru 36 GAL-uri și 1 – parțial, iar pentru anii 2024-2025 – 80,0 mln lei anual pentru 32 GAL-uri.

Aici remarcăm, că activitatea GAL-urilor este susținută de MAIA, prin acordarea sprijinului financiar la Măsura 1 din cadrul Programului LEADER, aceasta fiind sursa principală pentru funcționarea parteneriatelor locale, iar pentru implementarea SDL este prevăzută Măsura 2, care contribuie la dezvoltarea comunităților rurale din regiunea GAL-ului.

Pentru anii 2026-2028, se prevede majorarea procentului din FNDAMR pentru GAL-uri, în mărime de până la 7 %. Aceasta va oferi posibilitatea acoperirii cu sprijin financiar din FNDAMR a unui număr mai mare de GAL-uri, dezvoltând prin aceasta mai multe regiuni acoperite de GAL-uri și cuprinzând un număr de populație mai mare care va beneficia în urma implementării proiectelor de dezvoltare locală.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Impactul asupra sectorului privat se va realiza prin:

- creșterea accesului sectorului antreprenorial din mediul rural, prin intermediul GAL-urilor, la FNDAMR;
- stimularea dezvoltării economice în zonele rurale, prin proiecte de dezvoltare rurală finanțate.

Creșterea competitivității și veniturilor pentru antreprenorii din zonele rurale:

- proiectul va sprijini agenții economici din mediul rural, prin participarea la apelurile locale ale GAL-urilor ceea ce va contribui la creșterea veniturilor acestora;
- prin sprijinirea dezvoltării activităților non-agricole, fiind diversificate sursele de venit;
- prin dezvoltarea întreprinderilor micro și mici în teritoriul GAL;
- prin diversificarea activităților în mediul rural;
- prin crearea sau menținerea locurilor de muncă.

Sprijin pentru inovații și tehnologii:

- investițiile în activitățile economice vor facilita utilizarea tehnologiilor moderne, crescând nivelul de trai în zonele rurale;
- sectorul privat va beneficia de un mediu favorabil pentru dezvoltarea proiectelor inovative;
- dezvoltarea conceptului de "Sat inteligent";
- sprijinirea implementării tehnologiilor digitale în activitățile economice, sociale și de mediu.

De menționat faptul, că proiectul de lege nu conține norme ce ar reglementa activitatea de întreprinzător. Astfel, acesta nu stabilește cerințe pentru inițierea, desfășurarea și lichidarea afacerii, precum și de control asupra afacerii, după cum se definește în art. 14 din Legea nr. 235/2006 cu privire la principiile de baza de reglementare a activității de întreprinzător.

4.4. Impactul social

Impactul social se resimte prin numărul locurilor de muncă noi create, numărul persoanelor care vor obține acces la serviciile publice îmbunătățite și numărul persoanelor beneficiare în rezultatul implementării proiectelor de dezvoltare rurală. Astfel, în cazul implementării abordării LEADER în Republica Moldova, prin alocarea a cel puțin 5 % din FNDAMR pentru implementarea măsurii LEADER, se estimează crearea a cel puțin 810 locuri de muncă în următorii 3 ani și un număr semnificativ de beneficiari ai proiectelor implementate, deoarece Programul LEADER se aplică prin 54 GAL-uri, care cuprind peste 61 % din teritoriul țării, din care fac parte 513 Unități Administrativ-Teritoriale, cu o populație de peste 1,14 mln cetățeni.

De asemenea, impactul social se realizează prin îmbunătățirea condițiilor de viață în mediul rural. De altfel, investițiile efectuate în comunitățile rurale, realizate prin proiectele selectate de GAL-uri, vor conduce la îmbunătățirea accesului la servicii de bază, cum ar fi educația, sănătatea, protecția socială și transportul, contribuind astfel la creșterea calității vieții în zonele rurale și reducând migrația de la sat către oraș.

Impactul social este major și prin faptul că sectorul civic (ONG) participă la luarea deciziilor în cadrul GAL-ului și pot implementa proiecte de dezvoltare socială în teritoriul GAL.

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

În condițiile proiectului de lege datele cu caracter personal sunt colectate de către MAIA și Agenția de plăți. Scopul colectării datelor cu caracter personal de către MAIA este realizarea atribuțiilor de verificare a conformității parteneriatelor locale în cadrul Programului LEADER, precum și monitorizarea și evaluarea activității GAL-urilor, în scopul îndeplinirii indicatorilor cu referință la SDL acestora.

Ceea ce ține de Agenția de plăți, aceasta realizează atribuții de gestionare, control, audit, monitorizare și evaluare, precum și în scopuri statistice. Agenția de plăți nu prelucrează datele respective într-un mod incompatibil cu scopurile enumerate.

Remarcăm faptul, că în cazul în care datele cu caracter personal sunt prelucrate în scopuri de monitorizare și evaluare în temeiul prezent legi, precum și în scopuri statistice, datele cu caracter personal sunt anonimizate.

Datele cu caracter personal se prelucrează în conformitate cu Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal. În special, aceste date nu sunt stocate într-o formă care permite identificarea persoanelor vizate pe o perioadă mai lungă decât cea necesară în scopurile pentru care au fost colectate sau pentru care sunt prelucrate ulterior, ținând seama de perioadele minime de păstrare prevăzute de legislație.

Atât MAIA, cât și Agenția de plăți informează persoanele vizate, că datele lor cu caracter personal pot fi prelucrate de către organisme naționale, în vederea îndeplinirii obligațiilor de selectare, gestionare, control, audit, monitorizare și evaluare. În acest sens, organismelor naționale implicate le revin drepturile privind protecția datelor cu caracter personal. Astfel, riscuri pentru drepturile și libertățile persoanelor vizate nu au fost identificate la moment.

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen.

Proiectul legii creează condiții egale pentru toate entitățile cuprinse de GAL-uri și nu are un impact negativ asupra egalității de gen.

Impactul asupra echității și egalității de gen se realizează prin promovarea egalității de șanse și a incluziunii în accesul la FNDAMR.

De asemenea, proiectul asigură accesul egal la resurse și oportunități atât pentru femei, cât și pentru și bărbați în ariile rurale, precum și sprijină participarea activă a femeilor în activitățile de promovare a mediului rural și în procesele de decizie din cadrul GAL-urilor.

4.5. Impactul asupra mediului

GAL-urile sunt asociații care sprijină, prin realizarea obiectivelor din SDL, acțiunile ce țin de protecția mediului și a climei, inclusiv apa, solul și biodiversitatea.

Impactul asupra mediului se realizează prin sprijinirea de către GAL-uri a măsurilor de conservare a resurselor naturale și de promovare a protecției mediului, și anume:

- promovează practici prietenoase mediului, cum ar fi agricultura ecologică, promovează utilizarea eficientă a resurselor și conservarea biodiversității;
- contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și la adaptarea la schimbările climatice;
- sprijină tehnologii noi și inovații în mediul rural, care facilitează gestionarea eficientă a resurselor naturale, reducând prin aceasta impactul negativ asupra mediului și asigurând sustenabilitatea pe termen lung a dezvoltării ariilor rurale;
- sprijină adaptarea mediului rural la schimbările climatice, prin promovarea practicilor de gestionare durabilă a resurselor și reducerea impactului negativ asupra mediului;
- contribuie la creșterea rezilienței comunităților rurale față de schimbările climatice și alte provocări legate de mediu.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Activitatea GAL-urilor este direct legată de facilitarea inovării și transferului de cunoștințe în comunitățile rurale. De altfel, parteneriatele locale sunt implicate direct în diverse instruirii pe tematica dezvoltării mediului rural. GAL-urile reprezintă pilonii principali în campaniile de informare a populației rurale cu posibilitățile de sprijin financiar oferit de către stat atât în domeniul rural, cât și în cel agricol.

Proiectul de lege este conceput pentru a asigura sustenabilitate pe termen lung a sectorului rural, prin promovarea inovației, utilizării eficiente a resurselor și a practicilor de dezvoltare rurală durabilă.

5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Abordarea LEADER privind dezvoltarea locală s-a dovedit a fi cea mai eficace metodă pentru promovarea dezvoltării zonelor rurale, ținând seama de toate nevoile multisectoriale legate de dezvoltarea rurală endogenă, prin intermediul abordării sale ascendente. În consecință, abordarea LEADER merită și trebuie menținută și în perspectivă, iar aplicarea acestui instrument trebuie să rămână obligatoriu, beneficiind de o alocare permanentă în cadrul Fondului European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR).

În acest sens, Republica Moldova, în rolul său de țară candidată pentru aderare la Uniunea Europeană, trebuie să-și armonizeze cadrul normativ la standardele legislației europene.

Proiectul legii este o transpunere primară și transpune parțial următoarele articole:

art. 31 (2) lit. a)-d), (4)-(5); art. 32 (1) lit. a)-f), (2); art. 33 (1), (3) lit. a)-f) și art. 34 (1) lit. a)-c), (2) lit. c) din Regulamentul (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize (*CELEX: 32021R1060*), publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 231 din 30 iunie 2021, așa cum a fost modificat ultima oară prin Regulamentul (UE) 2024/795 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 februarie 2024.

Transpunerea totală a Regulamentului UE 2021/1060 nu se va efectua, deoarece odată cu aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană, acesta se va aplica direct și obligatoriu în toate elementele sale.

În acest sens a fost elaborată Tabela de concordantă a proiectului de lege în raport cu prevederile Regulamentului (UE) 2021/1060.

5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE

Cadrul juridic UE pentru care se creează cadrul juridic intern este:

Regulamentul (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize (*CELEX: 32021R1060*), publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 231 din 30 iunie 2021, așa cum a fost modificat ultima oară prin Regulamentul (UE) 2024/795 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 februarie 2024.

Proiectul de lege propune alinierea cadrului normativ național, care reglementează modul de constituire, activitatea, reorganizarea și lichidarea grupurilor de acțiune locală, la prevederile comunitare.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

În conformitate cu prevederile pct. 177 din Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018 și art. 9 din Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, anunțul de inițiere a elaborării proiectului de lege a fost plasat la 2 ianuarie 2025, pe pagina web oficială a MAIA, compartimentul *Transparența decizională*,

<https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-a-proiectului-de-lege-pentru-modificarea-legii-nr-502021-cu-privire-la-grupurile-de-actiune-locala/13745>

În procesul de elaborare a proiectului de lege, au fost organizate, la data de 06.03.2025 și 12.03.2025, ședințe ale Grupului de lucru responsabil, instituit prin Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare nr. 26 din 20

februarie 2025, din care fac parte reprezentanți ai MAIA, Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, reprezentanți ai Rețelei Naționale de Dezvoltare Rurală LEADER, precum și ai Congresului Autorităților Locale din Moldova. În cadrul ședințelor au fost discutate toate propunerile parvenite ce țin de elaborarea acestuia, inclusiv propunerile grupurilor de acțiune locală, prezentate de către Rețeaua Națională de Dezvoltare Rurală LEADER.

Complementar, MAIA a organizat consultări publice la data de 21 martie 2025 asupra proiectului de lege cu participarea tuturor grupurilor de acțiune locală. În Republica Moldova funcționează 54 GAL-uri, care și-au adus aportul său direct la revizuirea și modificarea actului normativ. În contextul propunerilor examinate și agreate de părți, proiectul legii a fost îmbunătățit. Propunerile parvenite au fost luate în considerare la definitivarea proiectului de lege.

De menționat faptul, că proiectul de lege nu conține norme ce ar reglementa activitatea de întreprinzător. Astfel, aceasta nu stabilește cerințe pentru inițierea, desfășurarea și lichidarea afacerii, precum și de control asupra afacerii, după cum se definește în art. 14 din Legea nr. 235/2006 cu privire la principiile de baza de reglementare a activității de întreprinzător.

7. Concluziile expertizelor

Proiectul de lege urmează să fie supus expertizei de compatibilitate cu legislația UE, conform art. 35, expertizei anticorupție, potrivit prevederilor art. 36, și expertizei juridice, în conformitate cu prevederile art. 37 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Aprobarea proiectului de lege nu impune abrogarea/modificarea a careva acte normative.

Întru implementarea prevederilor proiectului de lege, la nivel de autoritate a administrației publice centrale de specialitate, vor fi elaborate acte normative, care vor fi aprobate prin Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare.

9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

În scopul implementării proiectului de lege, MAIA va elabora/modifica acte normative interne cu referință la grupurile de acțiune locală, pentru punerea în aplicare a cadrului normativ.

Principalele instituții implicate în implementarea proiectului de lege sunt MAIA, Agenția de plăți și grupurile de acțiune locală.

Secretar de Stat

Vasile ȘARBAN